

Docenten leren *sturen en stimuleren*

Hoe geven docenten les? Proberen ze het leren van hun leerlingen zoveel mogelijk te sturen of stimuleren ze leerlingen om hun leerproces zelf te sturen? Of wisselen ze juist af tussen sturing en zelfsturing? Jantine van Beek deed onderzoek naar hoe vmbo-groendocenten het leerproces van hun leerlingen aansturen.

Als het gaat om het aansturen van leerlingen, worden docenten vaak ingedeeld in twee stereotypen. De kennisgerichte docent probeert vanuit zijn kennis het leren van de leerling zoveel mogelijk te sturen. De leerlinggerichte docent probeert de leerling te stimuleren om zelf zijn leerproces te sturen. Deze stereotypen zie je vaak terug in de theorie. Bij professionalisering van docenten wordt vaak gedacht dat docenten zich ontwikkelen van kennisgericht en sturend naar meer leerlinggericht.

Theorie en praktijk

Onze eigen leservaring gaf ons eerder het gevoel dat je als docent kennisgericht en leerlinggestuurd bezig bent. We werden nieuwsgierig of de praktijk anders is dan de theorie. Hoe kun je dat nu onderzoeken? Gewoon aan docenten vragen? Die zijn misschien te optimistisch of juist te bescheiden in wat ze denken te doen. Uiteindelijk telt of wat een docent doet ook echt zo overkomt bij zijn leerlingen. Dus waarom niet gewoon aan leerlingen vragen wat hun docenten doen? Gemakkelijker gezegd dan gedaan! Om leerlingen hierover te kunnen bevragen, moet je een goede vragenlijst hebben. Na twee jaar ontwikkelen waren we zover.

In het daaropvolgende anderhalf jaar voerden we twee studies uit bij 16 vmbo-groenscholen verspreid over het hele land. In totaal vulden 1485 jongens en 1480 meisjes in het tweede jaar van het vmbo, in de leeftijd 14-15 jaar, 2970 vragenlijsten in. Daarmee kregen we zicht op wat 170 vmbo-groendocenten doen in hun lessen (101 theorie-, 56 praktijkdocenten en 13 theorie-en praktijkdocenten).

Uit beide studies blijkt dat 'ons praktijkgevoel' nog niet zo gek was. Docenten doen alles. Soms zijn ze sterk sturend, soms activeren ze leerlingen,

en soms stimuleren ze leerlingen hun leren zelf te sturen. Dus geen docenttypes? Ja en nee. We vonden namelijk dat er wel een onderscheid te maken is tussen docenten. Er zijn docenten die deze combinatie van docent-, gedeelde en leerling-stimulerende sturingsactiviteiten weinig, gemiddeld, of juist veel doen.

Zeggen door leerlingen ingevulde vragenlijsten wel iets over de lespraktijk? Om deze vraag te beantwoorden, hebben we van een aantal docenten ook hun lessen geobserveerd en geanalyseerd. Daaruit blijkt dat die observaties voldoende overeenkomen met wat leerlingen waarnemen. De vragenlijsten geven dus een betrouwbare indruk van wat docenten in hun lessen doen.

Anders opleiden

Onze bevindingen lijken een open deur. Toch zet het zowel de theorie als het denken over het opleiden en de ontwikkeling van docenten op zijn kop. Voor het opleiden en professionaliseren van docenten waar Stoas Vilentum en anderen zich mee bezighouden, betekent dit veel. Ten eerste dat de begeleiding van docenten niet gericht moet zijn op het ontwikkelen van kennisgericht naar leerlinggericht handelen. De aandacht voor 'leren te leren' in bijvoorbeeld publicaties, de opleiding, discussies lijkt doorgedrongen te zijn tot de onderwijspraktijk. De aandacht in de ontwikkeling van docenten kan beter liggen op het ondersteunen hoe van weinig naar veel verschillende sturingsactiviteiten te komen en daarmee het leren en het 'leren te leren' van leerlingen te ondersteunen. Meer lezen: tinyurl.com/ondo5 ■

Jantine van Beek is docent Onderwijskunde bij Stoas Vilentum Hogeschool. Zij werkt aan een promotie-onderzoek over de vraag hoe vmbo-docenten binnen hun didactisch handelen in de les het leer- vermogen van leerlingen ver- groten.